

**3η Προκήρυξη της Δράσης «Επιστήμη και Κοινωνία»
με τίτλο «Κόμβοι Έρευνας, Καινοτομίας και Διάχυσης»**

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ: ΓΛΩΣΣΕΣ ΓΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ΑΞΙΕΣ

ΑΚΡΩΝΥΜΙΟ ΕΡΓΟΥ: ΓΛΩΣΑΝΑΞ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΓΟΥ: 2019

ΙΔΡΥΜΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΚΥΡΙΟΣ ΕΡΕΥΝΗΤΗΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ 31

ΕΚΘΕΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

ΤΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΝΑΓΚΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

<i>Ενότητες</i>	<i>Σελίδες</i>
1. Εισαγωγή	3
2. Μεθοδολογία	4
3. Ανάλυση δεδομένων για τα παιδιά Δημοτικού	6
4. Ανάλυση δεδομένων για τους/τις εκπαιδευτικούς	15
5. Συμπεράσματα για τις δράσεις του έργου ΓΛΩΣΑΝΑΞ	18
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α - Το ερωτηματολόγιο για παιδιά Δημοτικού	20
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β - Το ερωτηματολόγιο για εκπαιδευτικούς	25

1. Εισαγωγή

Το Π31 είναι το Παραδοτέο που, με βάση τις γενικές αρχές που αναπτύχθηκαν στο Π30 «Έκθεση εργαλείων για την ανάλυση αναγκών», παρουσιάζει τα αποτελέσματα της ανάλυσης αναγκών που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του έργου «ΓΛΩΣΣΑΝΑΞ» («Γλώσσες για Ανθρώπινες Αξίες»), χρηματοδοτούμενου από το ΕΛΙΔΕΚ, στο πλαίσιο της Δράσης «Κόμβοι Έρευνας και Καινοτομίας». Ακολουθώντας τους γενικούς στόχους του έργου ΓΛΩΣΣΑΝΑΞ, η ανάλυση αναγκών επιχείρησε να ανιχνεύσει την παρουσία και την πιθανή αξιοποίηση των γλωσσών, πέραν της ελληνικής, σε κοινωνικά περιβάλλοντα και, κατ'έπекταση, σε σχολεία που είτε ήταν εταίροι του έργου, είτε εκδήλωσαν ενδιαφέρον να συμμετάσχουν στις δράσεις του έργου, όταν ενημερώθηκαν για αυτό.

Η **ανάλυση αναγκών** επικεντρώθηκε **στους μαθητές και στις μαθήτριες και στους/στις εκπαιδευτικούς**. Για λόγους συνοχής του δείγματος της έρευνας και, καθώς στην πράξη το έργο ΓΛΩΣΣΑΝΑΞ άρθρωσε τις δράσεις του κυρίως σε Δημοτικά Σχολεία, στην πορεία της έρευνας η Συντονιστική Επιτροπή έκρινε ότι ήταν σκόπιμο να μη ληφθούν υπόψη ερωτηματολόγια μαθητών/ριών από Γυμνάσια, τα οποία ήταν άλλωστε περιορισμένα σε αριθμό (6 ερωτηματολόγια). Από τις πρώτες επαφές με τα σχολεία, η ομάδα του έργου ΓΛΩΣΣΑΝΑΞ αναζητούσε βιογραφικά και δημογραφικά στοιχεία, με στόχο να εστιάσει σε παιδιά που μπορεί να έρχονται σε τακτική επαφή με κάποια άλλη γλώσσα, εκτός από την ελληνική. Για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, δόθηκε προτεραιότητα σε δίγλωσσα παιδιά, αλλά και τυπικά μονόγλωσσα παιδιά μπορούσαν να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο, αν το επιθυμούσαν. Με αυτή τη λογική, το τελικό **δείγμα** της έρευνας αποτελείται από **μαθητές και μαθήτριες Δημοτικού (272 άτομα, εκ των οποίων 212 δίγλωσσα παιδιά)**. Ως προς το ερωτηματολόγιο των εκπαιδευτικών, αυτό συμπληρώθηκε τελικά από **42 άτομα που εργάζονται σε Δημοτικά Σχολεία**.

Από μεθοδολογική άποψη, γνωρίζουμε (όπως φάνηκε και στο Π30) ότι μια ανάλυση αναγκών θα ήταν ιδανικό να περιλαμβάνει πολλαπλές μεθόδους, όπως συμμετοχικές παρατηρήσεις, ομάδες εστίασης, συνεντεύξεις και ερωτηματολόγια, ώστε να συλλεχθούν σύγχρονα και ασύγχρονα στοιχεία. Στην πράξη, περιορισμοί και αντίξοες συνθήκες που εμφανίστηκαν κατά τη διάρκεια ζωής του έργου συνετέλεσαν στο να διεξαχθεί έρευνα αποκλειστικά με τη χρήση ερωτηματολογίων που συλλέχθηκαν έντυπα και ανώνυμα, μέσω επισκέψεων μελών της ερευνητικής ομάδας στα ενδιαφερόμενα σχολεία.

Στο παραδοτέο αυτό περιγράφουμε συνοπτικά τη μεθοδολογία που εφαρμόστηκε (Ενότητα 2), τα κύρια αποτελέσματα της ανάλυσης αναγκών με μαθητές και μαθήτριες (Ενότητα 3) και τα κύρια αποτελέσματα της ανάλυσης αναγκών με τους/τις εκπαιδευτικούς (Ενότητα 4). Το Παραδοτέο κλείνει με μια σύντομη Ενότητα 5, για τα συμπεράσματα της ανάλυσης και για τις αποφάσεις που λήφθηκαν από τον Κύριο Ερευνητή και τη Συντονιστική Ομάδα του έργου ΓΛΩΣΣΑΝΑΞ, με βάση τα

αποτελέσματα της ανάλυσης αναγκών. Τα ερωτηματολόγια που χρησιμοποιήθηκαν παρατίθενται στο Παράρτημα του Παραδοτέου 31.

2. Μεθοδολογία

Το ερωτηματολόγιο ως Μέθοδος Έρευνας

Σε προηγούμενα ερευνητικά έργα του Εργαστηρίου Ελληνικής Γλώσσας και Πολυγλωσσίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, το ερωτηματολόγιο είχε σχετικά περιορισμένη χρήση, αντίθετα με τις συνεντεύξεις και τις ομάδες εστίασης. Ωστόσο, το γενικό περιβάλλον, οι αρνητικές συγκυρίες κατά τη διάρκεια ζωής του έργου ΓΛΩΣΑΝΑΞ και διάφορα, απρόβλεπτα προβλήματα που συνάντησε ο Κύριος Ερευνητής και η ερευνητική ομάδα (όπως αυτά περιγράφονται στην τελική Αναφορά του έργου) οδήγησαν στην απόφαση για αποκλειστική χρήση ερωτηματολογίου για την ανάλυση αναγκών εκπαιδευτικών και μαθητών/ριών. Αυτό βέβαια δεν αναιρεί ότι στοιχεία που συλλέχθηκαν άτυπα από συνομιλίες και παρατηρήσεις από τα μέλη της ερευνητικής ομάδας δεν επηρέασαν καθόλου τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό του έργου. Αποτέλεσαν όμως συμπληρωματικούς μόνο παράγοντες για τη λήψη αποφάσεων στο πλαίσιο του έργου.

Όπως είναι γνωστό, τα ερωτηματολόγια συνιστούν μια ισχυρή και ευρέως χρησιμοποιούμενη ερευνητική μέθοδο για τη συλλογή σχετικά μεγάλου όγκου δεδομένων σε σύντομο χρονικό διάστημα. Εκτός από την αποτελεσματικότητα, τα άλλα πλεονεκτήματα των ερωτηματολογίων περιλαμβάνουν την ασύγχρονη φύση, την ευκολία διαχείρισης και το χαμηλό κόστος. Επιπλέον, η δομημένη μορφή ερωτήσεων μπορεί να διευκολύνει την ανάλυση δεδομένων, ειδικά του ποσοτικού τύπου. Παρ'όλα αυτά, ορισμένα από τα επιθυμητά χαρακτηριστικά μπορούν να οδηγήσουν σε περιορισμούς, όπως είναι η αδυναμία για διευκρίνιση ερωτήσεων ή περαιτέρω διερεύνηση απαντήσεων. Ενώ είναι εύκολο να συνταχθεί ένα ερωτηματολόγιο, η ανάπτυξη ενός ερωτηματολογίου με υψηλή αξιοπιστία και εγκυρότητα είναι δύσκολη και απαιτεί μια σειρά από συστηματικά βήματα.

Συγκρότηση των ερωτηματολογίων του έργου ΓΛΩΣΑΝΑΞ

Η ερευνητική ομάδα του GLML δημιούργησε τα ερωτηματολόγια για τρεις κύριες ομάδες-στόχους του ΓΛΩΣΑΝΑΞ: εκπαιδευτικούς, μαθητές/ριες Δημοτικού και μαθητές/ριες Γυμνασίου. Ωστόσο, όπως αναφέρθηκε στην Εισαγωγή, το ερωτηματολόγιο των μαθητών/ριών Γυμνασίου δεν αξιοποιήθηκε τελικά. Η γενική δομή του ερωτηματολογίου περιλαμβάνει τη συλλογή δημογραφικών δεδομένων των συμμετεχόντων/ουσων, τις εμπειρίες τους σε σχέση με τις

γλώσσες, στο σχολείο και εκτός σχολείου. Στην περίπτωση των εκπαιδευτικών περιλαμβάνεται και ένα μέρος σχετικά με την κατάρτιση των γλωσσών και τη γλωσσική διδασκαλία.

Το προσχέδιο του ερωτηματολογίου δόθηκε για σχολιασμό στα μέλη της Συντονιστικής Ομάδας του έργου ΓΛΩΣΑΝΑΞ και έγιναν ορισμένες αλλαγές με βάση τα σχόλια αυτά. Τα ερωτηματολόγια δοκιμάστηκαν πιλοτικά με 3 μαθήτριες και 2 εκπαιδευτικούς, για να διασφαλιστεί ότι οι ερωτήσεις είναι σαφείς και εύκολες στην κατανόηση. Από την πιλοτική εφαρμογή δεν προέκυψαν λόγοι για άλλες αλλαγές στα ερωτηματολόγια.

Ερωτηματολόγιο μαθητών/ριών Δημοτικού

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται συνολικά από 20 ερωτήσεις (Παράρτημα Α). Οι ερωτήσεις και οι οδηγίες είναι συντομευμένες, διατυπωμένες με γλώσσα απλή και κατάλληλη ειδική για τις ηλικίες του Δημοτικού. Οι πρώτες 3 ερωτήσεις αφορούν δημογραφικά στοιχεία: φύλο, ηλικία και τυχόν χώρα καταγωγής. Στη συνέχεια, υπάρχει ένα σύνολο 10 ερωτήσεων σχετικά με τις παρουσίες γλωσσών στο περιβάλλον τους, τη γνώση και χρήση γλωσσών και, κυρίως, τις δικές τους επιλογές και συνήθειες σχετικά με τις γλώσσες. Αυτές οι 10 ερωτήσεις είναι ανοικτού τύπου, αλλά περιορισμένων πιθανών απαντήσεων, καθώς ξεκινούν όλες με το «Ποια γλώσσα ή ποιες γλώσσες ... ;». Τέλος, στο τρίτο μέρος, υπάρχουν 7 ερωτήσεις που ζητούν από τα παιδιά να τοποθετηθούν (με μια κλίμακα από το 1 ως το 5, τους εύρους «Διαφωνώ-Συμφωνώ» πάνω σε παραδοχές σε σχέση με την οικογενειακή γλώσσα, αν υπάρχει, κυρίως στο σχολείο και σε σχέση με τα ελληνικά. μελλοντικά τους σχέδια σχετικά με τις γλώσσες.

Ερωτηματολόγιο εκπαιδευτικών

Το ερωτηματολόγιο εκπαιδευτικών (Παράρτημα Β) αποτελείται από τρία μέρη. Ξεκινά με 4 απλές ερωτήσεις για δημογραφικά στοιχεία. Στη συνέχεια, υπάρχουν 3 ερωτήσεις (ερ. 5-7) στο δεύτερο μέρος, για την παρουσία γλωσσών στις τάξεις τους. Οι 13 ερωτήσεις του τρίτου μέρους είναι κλειστές, σε κλίμακα Likert 1-5, και καλούν τους/τις εκπαιδευτικούς να τοποθετηθούν σε παραδοχές για τη γλωσσική κατάρτιση και τη γλωσσική διδασκαλία, αλλά και να εκφράσουν δικές τους αντιλήψεις και σχέδια για τις γλώσσες.

Ανάλυση των δεδομένων

Τα δύο ερωτηματολόγια περιλαμβάνουν ανοικτές και κλειστές ερωτήσεις, κυρίως αυτό των μαθητών/ριών. Ωστόσο, τα ερωτηματολόγια είναι δομημένα με τρόπο ώστε και οι ανοικτές ερωτήσεις να μην είναι απαραίτητο να προσεγγιστούν με ποιοτική μέθοδο. Καθώς ο σκοπός της έρευνας με το ερωτηματολόγιο ήταν πρώτιστα η ψηλάφηση και αδρομερής σκιαγράφηση των δίγλωσσων παιδιών που δυνητικά θα λάμβαναν μέρος σε δράσεις του έργου ΓΛΩΣΣΑΝΑΞ, περιοριστήκαμε σε μια ανάλυση αναγκών άμεσα σχετιζόμενη με την άντληση σχετικών στοιχείων που θα διευκόλυναν και προσανατόλιζαν τις δράσεις του έργου. Έτσι, παρουσιάζουμε εδώ και αξιοποιήσαμε στο έργο δεδομένα βασικής περιγραφικής στατιστικής, όπως η συχνότητα, τα ποσοστά και οι μέσοι όροι. Δεν είχαμε να κάνουμε με επιβεβαίωση ερευνητικών υποθέσεων, οπότε δεν εφαρμόσαμε επαγωγική στατιστική.

3. Ανάλυση δεδομένων για τα παιδιά Δημοτικού

Συνολικά **272 ερωτηματολόγια** συμπληρώθηκαν από παιδιά Δημοτικού, εκ των οποίων τα 212 έχουν κάποιου είδους δίγλωσσο προφίλ ή δίγλωσση βιογραφία, σύμφωνα με τα στοιχεία που συγκεντρώσαμε, είτε πριν την αποστολή των ερωτηματολογίων είτε με στοιχεία που προέκυψαν από τα ίδια τα ερωτηματολόγια.

Ως προς τα δημογραφικά στοιχεία, **142** από τα 272 παιδιά είναι **κορίτσια** και **129 αγόρια** (και ένα παιδί δεν απάντησε στην ερώτηση 1). Μεταξύ των 212 δίγλωσσων παιδιών, η κατανομή είναι: 113 κορίτσια, 98 αγόρια (και ένα παιδί δεν απάντησε).

Στις **ηλικίες**, 18 παιδιά είναι 5-6 χρονών (7%), 48 παιδιά είναι 7-8 χρονών (17%), 102 παιδιά είναι 9-10 χρονών (37%), επίσης 102 παιδιά είναι 11-12 και ένα παιδί απάντησε ότι είναι πάνω από 12 χρονών.

Στην ερώτηση 3, «*Πόσα χρόνια ζεις στην Ελλάδα;*», 142 παιδιά (52%) απάντησαν ότι γεννήθηκαν στην Ελλάδα, 27 παιδιά (10%) ότι ήρθαν στην Ελλάδα όταν ήταν μωρά, 38 παιδιά (14%) απάντησαν ότι ζούνε στην Ελλάδα πάνω από 5 χρόνια, 48 παιδιά (18%) ότι ήρθαν στην Ελλάδα πριν από 3 έως 5 χρόνια, και 15 παιδιά (6%) ότι ήρθαν στην Ελλάδα τα τελευταία 1-2 χρόνια. Δύο ερωτηματολόγια δεν συμπληρώθηκαν στην ερώτηση αυτή.

Κομβική ερώτηση για τον σχεδιασμό του έργου, ήταν η ερώτηση (4): «*Πόσες και ποιες γλώσσες ξέρεις, έστω και λίγο;*». Από τα 266 παιδιά που απάντησαν την ερώτηση αυτή (υπήρχαν 6 μη-απαντήσεις),

- 2 παιδιά απάντησαν ότι ξέρουν 6 γλώσσες,
- 7 παιδιά ότι ξέρουν 5 γλώσσες,
- 30 παιδιά (11%) ότι ξέρουν 4 γλώσσες,
- 89 παιδιά (33%) ότι ξέρουν 3 γλώσσες,

- 112 παιδιά (42%) ότι ξέρουν 2 γλώσσες, και
- 26 παιδιά (10%) ότι ξέρουν μόνο μία γλώσσα.

Ασφαλώς, το χαμηλό ποσοστό παιδιών που δηλώνουν μονόγλωσσα είναι αξιοσημείωτο. Πιο αναλυτικά, μεταξύ των 26 αυτών παιδιών, τα 21 συμπληρώνουν ότι αυτή η μία γλώσσα που γνωρίζουν είναι τα ελληνικά, ενώ 2 απαντούν αραβικά, 1 παιδί απαντά βουλγαρικά, 1 αλβανικά και 1 ουκρανικά.

Ίσως ακόμη μεγαλύτερο ενδιαφέρον έχουν οι **γλώσσες που σημειώνουν σωρευτικά τα παιδιά ότι γνωρίζουν, έστω και λίγο**. Οι γλώσσες αυτές είναι, κατά σειρά προτίμησης οι ακόλουθες (σημειώνουμε ότι κάθε παιδί μπορούσε να αναφέρει όσες γλώσσες θέλει, παιδιά n = 272, γλώσσες n = 684).

- Ελληνικά 264
- Αγγλικά 135
- Αλβανικά 42
- Γερμανικά 36
- Ρωσικά 34
- Γαλλικά 32
- Βουλγαρικά 21
- Αραβικά 20
- Ισπανικά 13
- Ουκρανικά 13
- Βλάχικα 12
- Ρουμανικά 10
- Ποντιακά 10
- Φαρσί 8
- Ιταλικά 7
- Τουρκικά 7
- Κινεζικά 3
- Ολλανδικά 3
- Σερβικά 3
- Πολωνικά 2
- Τσέχικα 2
- Σουηδικά 2
- Δανικά 1
- Κρητικά 1

- Νορβηγικά 1

Τα παιδιά αναφέρουν ότι ξέρουν, έστω και λίγο, 25 διαφορετικές γλώσσες, έστω κι αν μερικές από αυτές μπορεί να μην έχουν καθεστώς αυτόνομης γλώσσας, σύμφωνα με τη γλωσσολογική θεώρηση (Ποντιακά, Κρητικά). Σε κάθε περίπτωση διαγράφεται ένα πραγματικά πολύγλωσσο τοπίο μεταξύ των παιδιών που συμμετείχαν στην έρευνα. Αν μάλιστα αναλογιστούμε ότι κατά ένα μεγάλο ποσοστό το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε από σχολεία της ευρύτερης περιοχής του Βόλου, αντιλαμβανόμαστε ότι σκιαγραφείται μια ελληνική πόλη πολύ πιο πολύγλωσση από όσο συμβατικά και επίσημα θεωρείται.

Οι απαντήσεις στην ερώτηση (4), *«Ποια ήταν η πρώτη γλώσσα που έμαθες να μιλάς όταν ήσουν μωρό;»*, επιβεβαιώνουν τα ευρήματα για τη γλωσσική ποικιλομορφία που εμφανίστηκε στην προηγούμενη ερώτηση. Μια αναμενόμενη μεταβολή είναι η υποχώρηση της αγγλικής από τη δεύτερη θέση, καθώς τα παιδιά τη μαθαίνουν από μικρά και δεν είναι η πρώτη τους γλώσσα. Τα αραβικά και τα αλβανικά ανεβαίνουν στη 2^η και την 3^η θέση αντίστοιχα, καθώς κοντά στον Βόλο λειτουργούσε, την εποχή της έρευνας, δομή υποδοχής προσφύγων και τα παιδιά (αραβόφωνα) διανέμονταν σε Δημοτικά Σχολεία της περιοχής. Παράλληλα, είναι γνωστό το μεγάλο κύμα μετανάστευσης από την Αλβανία, ιδίως τη δεκαετία του 1990, και φαίνεται πως υπάρχουν ακόμη και πιο πρόσφατες εγκαταστάσεις αλβανόφωνων οικογενειών στην Ελλάδα. Εδώ υπήρχε δυνατότητα δήλωσης μόνο μίας γλώσσας και οι απαντήσεις ήταν (n = 269):

- Ελληνικά 190
- Αραβικά 14
- Αλβανικά 13
- Ρωσικά 9
- Βουλγαρικά 8
- Ουκρανικά 7
- Φαρσί 5
- Αγγλικά 4
- Ρουμανικά 4
- Γερμανικά 3
- Κινεζικά 3
- Τουρκικά 2
- Γαλλικά 1
- Ισπανικά 1
- Σερβικά 1

- Πολωνικά 1
- Ποντιακά 1
- Τσέχικα 1
- Σουηδικά 1

Στην ερώτηση (6) «Ποια γλώσσα μιλάει συνήθως η οικογένειά σου στο σπίτι;», για τις συνήθειες πρακτικές στον οικογενειακό χώρο, οι απαντήσεις είναι ανάλογες με αυτές της ερώτησης (5). Μικρή άνοδος της Ελληνικής από τη μία, αλλά και (επίσης μικρή) άνοδος ορισμένων μεταναστευτικών/γλωσσών. Οι διαφορές πάντως δεν είναι σημαντικές. Και εδώ υπήρχε δυνατότητα για μία μόνο απάντηση. Έχουμε (n = 266):

- Ελληνικά 194
- Αλβανικά 15
- Αραβικά 14
- Ρωσικά 11
- Ουκρανικά 7
- Βουλγαρικά 5
- Φαρσί 4
- Αγγλικά 3
- Ρουμανικά 3
- Κινεζικά 3
- Τουρκικά 2
- Γερμανικά 1
- Ισπανικά 1
- Τσέχικα 1
- Σουηδικά 1.

Στις ερωτήσεις (7), (8), (9), (10), εστιάζουμε την προσοχή μόνο στα παιδιά του δείγματος που δήλωσαν δίγλωσσα (n = 212). Στις ερωτήσεις δινόταν η δυνατότητα δήλωσης περισσότερων της μιας γλωσσών από κάθε παιδί.

Στην ερώτηση (7), «Ποια γλώσσα ή ποιες γλώσσες επιλέγεις συνήθως όταν μιλάς στους γονείς σου;», παρατηρούμε ενίσχυση της Ελληνικής, αλλά και, κάπως απρόσμενα, της Αγγλικής, με γενικά σταθερές τιμές για τις γνωστές μεταναστευτικές και προσφυγικές γλώσσες. Θυμίζουμε ότι εδώ ο αριθμός των παιδιών είναι (n = 212).

- Ελληνικά 182

• Αλβανικά	24
• Ρωσικά	22
• Αραβικά	17
• Αγγλικά	12
• Ουκρανικά	8
• Φαρσί	7
• Βουλγαρικά	6
• Ρουμανικά	4
• Γαλλικά	3
• Κινεζικά	3
• Τουρκικά	3
• Γερμανικά	2
• Τσέχικα	2
• Ισπανικά	1
• Σουηδικά	1.

Στην ερώτηση (8) *«Ποια γλώσσα ή ποιες γλώσσες επιλέγεις συνήθως όταν μιλάς στα αδέρφια σου; (Απάντησε, μόνο αν έχεις αδέρφια)»*, παρατηρούμε μια ποσοστιαία (όχι σε απόλυτες τιμές, αφού δεν έχουν αδέρφια όλα τα παιδιά) άνοδο της ελληνικής και αντίστοιχη πτώσης των μεταναστευτικών και προσφυγικών γλωσσών. Ενισχύεται πάλι κάπως, και εδώ όπως και στην ερώτηση (7), η αγγλική. Ο αριθμός των παιδιών είναι ($n = 184$).

• Ελληνικά	175
• Αγγλικά	25
• Ρωσικά	16
• Αραβικά	15
• Αλβανικά	14
• Ουκρανικά	6
• Φαρσί	5
• Βουλγαρικά	4
• Γαλλικά	4
• Ρουμανικά	3
• Κινεζικά	3
• Τουρκικά	3
• Γερμανικά	2
• Τσέχικα	1

- Ισπανικά 1

Η ελληνική συνεχίζει να ανεβαίνει στην ερώτηση (9) «Ποια γλώσσα ή ποιες γλώσσες επιλέγεις συνήθως όταν μιλάς στους φίλους και στις φίλες σου;». Το ίδιο, αναλογικά, συμβαίνει και με την αγγλική. Αναμενόμενη και σημαντική η πτώση των μεταναστευτικών και προσφυγικών γλωσσών. Εδώ έχουμε (n = 212) και δυνατότητα πολλαπλών απαντήσεων. Παρόμοια είναι τα αποτελέσματα στην ερώτηση (10), τα οποία παρουσιάζουμε παρακάτω:

- Ελληνικά 203
- Αγγλικά 34
- Αραβικά 14
- Ρωσικά 12
- Αλβανικά 9
- Βουλγαρικά 8
- Ουκρανικά 6
- Φαρσί 5
- Γαλλικά 5
- Γερμανικά 3
- Κινεζικά 3
- Ρουμανικά 2
- Τουρκικά 2

Στις γλωσσικές συνήθειες στο διαδίκτυο, η εικόνα αλλάζει, με μια ραγδαία, αναμενόμενη πάντως, ενίσχυση της παρουσίας της αγγλικής. Η πολυγλωσσία είναι πολύ αισθητή σε αυτή την ερώτηση, ενώ εμφανίζονται για πρώτη φορά τα πορτογαλικά που δεν είχαν αναφερθεί στις ερωτήσεις ως εδώ. Στην ερώτηση (11) «Ποια γλώσσα ή ποιες γλώσσες χρησιμοποιείς συνήθως όταν βλέπεις βίντεο ή παίζεις παιχνίδια στο διαδίκτυο;», έχουμε αριθμό παιδιών (n = 202) και απαντήσεων (n = 377).

- Ελληνικά 183
- Αγγλικά 117
- Αραβικά 18
- Ρωσικά 16
- Ουκρανικά 9
- Αλβανικά 7
- Γερμανικά 6
- Βουλγαρικά 3

- Γαλλικά 3
- Κινεζικά 3
- Τουρκικά 3
- Φαρσί 3
- Ισπανικά 2
- Πορτογαλικά 2
- Ρουμανικά 2

Η ερώτηση 12, «Ποια γλώσσα ή ποιες γλώσσες χρησιμοποιείς συνήθως όταν έχεις μεγάλη χαρά ή μεγάλο θυμό;» σκόπευε να φέρει στο προσκήνιο τα συναισθήματα των παιδιών και τη σύνδεσή τους με τις γλώσσες. Η παρουσία της ελληνικής είναι μεγάλη, αλλά μειωμένη σε σχέση με άλλες ερωτήσεις. Ενισχυμένη η εικόνα της αγγλικής και ορισμένων μόνο, όχι όλων, από τις μεταναστευτικές και προσφυγικές γλώσσες. Ο αριθμός των παιδιών που απάντησαν εδώ είναι (n = 204).

- Ελληνικά 185
- Αγγλικά 48
- Αλβανικά 25
- Ρωσικά 18
- Αραβικά 15
- Ουκρανικά 8
- Βουλγαρικά 5
- Κινεζικά 3
- Ρουμανικά 3
- Τουρκικά 3
- Φαρσί 2

Τέλος, η ερώτηση 13 «Ποια γλώσσα ή ποιες γλώσσες χρησιμοποιούν οι συγγενείς σου όταν σου αφηγούνται ιστορίες ή παραμύθια;» επαναφέρει στην επιφάνεια τις γλώσσες «κληρονομιάς» που φαίνεται να αποτελούν μια συνήθεια στο σπίτι των μεταναστευτικών, δίγλωσσων οικογενειών. Σημαντική άνοδος για τις «μεγάλες» δυτικές γλώσσες, κάτι που μάλλον σχετίζεται και με την παρακολούθηση μαθημάτων σε αυτές από τα παιδιά, αλλά και με τη θετική στάση απέναντί τους από τις οικογένειες. Στην ερώτηση αυτή απάντησαν κάπως λιγότερα από τα δίγλωσσα παιδιά (n = 178), κάτι που μάλλον σημαίνει πως αυτές οι αναγνωστικές πρακτικές φθίνουν.

- Ελληνικά 123

• Αλβανικά	30
• Ρωσικά	24
• Αραβικά	22
• Βουλγαρικά	14
• Γερμανικά	11
• Ουκρανικά	10
• Γαλλικά	8
• Φαρσί	6
• Ρουμανικά	5
• Κινεζικά	4
• Ισπανικά	4
• Τουρκικά	3
• Σερβικά	2
• Πολωνικά	2
• Τσέχικα	1
• Σουηδικά	1.

Στις επόμενες ερωτήσεις του ερωτηματολογίου (ερωτήσεις 14-20), οι μαθητές/ριες καλούνταν να απαντήσουν με βάση τιμές 1-5 σε μια κλίμακα Likert. Παρουσιάζουμε εδώ τις μέσες τιμές και δίνουμε περαιτέρω διευκρινίσεις ή σχόλια, όπου το θεωρούμε χρήσιμο για τη σύνδεση της ανάλυσης αναγκών με τους στόχους του έργου ΓΛΩΣΑΝΑΞ.

Στην ερώτηση (14) *«Είναι σημαντικό να μιλάω και άλλες γλώσσες, εκτός από τα ελληνικά»* ζητήθηκε από όλα τα παιδιά, και όχι μόνο τα δίγλωσσα, να απαντήσουν και οι τιμές είναι εκπληκτικά υψηλές:

- Ο μέσος όρος για το σύνολο των παιδιών (n = 270) είναι 4,80.
- Ο μέσος όρος για τα παιδιά σε ελληνόφωνες οικογένειες (n = 60) είναι 4,75.
- Ο μέσος όρος για τα παιδιά με δίγλωσσο προφίλ (n = 210) είναι 4,83.

Στην ερώτηση (15) *«Θα ήθελα να παρακολουθώ μαθήματα για να βελτιώσω τη γλώσσα που μιλάω στο σπίτι»* κλήθηκαν να απαντήσουν μόνο τα δίγλωσσα παιδιά και απάντησαν 202 (από τα 212).

- Ο μέσος όρος για το σύνολο των απαντήσεων (n = 202) είναι 3,87.

Υπάρχουν διακυμάνσεις όταν συσχετίσουμε τις απαντήσεις στην ερώτηση (15) με τις πρώτες γλώσσες των παιδιών.

- Ο μέσος όρος για τις απαντήσεις με πρώτη γλώσσα τα αραβικά (n = 14) είναι 3,84.

- Ο μέσος όρος για τις απαντήσεις με πρώτη γλώσσα τα αλβανικά (n = 13) είναι 3,47.
- Ο μέσος όρος για τις απαντήσεις με πρώτη γλώσσα τα ρωσικά (n = 13) είναι 3,93.
- Ο μέσος όρος για τις απαντήσεις με πρώτη γλώσσα τα βουλγαρικά (n = 8) είναι 3,62.
- Ο μέσος όρος για τις απαντήσεις με πρώτη γλώσσα τα ουκρανικά (n = 13) είναι 4,34.

Στην ερώτηση (16) «*Θα ήταν καλό να κάνουμε στην τάξη δραστηριότητες με πολλές γλώσσες, και όχι μόνο με τα ελληνικά*», οι απαντήσεις είναι εντυπωσιακά θετικές. Απάντησαν όλα τα παιδιά (n = 267) και ο μέσος όρος των απαντήσεων είναι 4,78.

- Ο μέσος όρος για τα παιδιά σε ελληνόφωνες οικογένειες (n = 58) είναι 4,67.
- Ο μέσος όρος για τα παιδιά με δίγλωσσο προφίλ (n = 209) είναι 4,84.

Στην ερώτηση (17), «*Πιστεύω ότι το να μάθω κι άλλες γλώσσες δεν με εμποδίζει στο να μάθω καλά τα ελληνικά*», επίσης ζητήσαμε απαντήσεις από όλα τα παιδιά του δείγματος. Και σε αυτή την ερώτηση, οι απαντήσεις πλησιάζουν την απόλυτη αποδοχή, με μέσο όρο στα 4,72. Κάπως χαμηλότερος εδώ ο μέσος όρος των δίγλωσσων παιδιών.

- Ο μέσος όρος για τα παιδιά σε ελληνόφωνες οικογένειες (n = 58) είναι 4,80.
- Ο μέσος όρος για τα παιδιά με δίγλωσσο προφίλ (n = 209) είναι 4,67.

Στην ερώτηση (18), «*Θα με ενδιέφερε να μάθω κάποια πράγματα από γλώσσες που μιλούν άλλοι/ες συμμαθητές/ριές μου, εκτός από τα ελληνικά*», οι θετικές απαντήσεις των δίγλωσσων παιδιών είναι σημαντικά περισσότερες από αυτές των παιδιών από αποκλειστικά ελληνόφωνες οικογένειες.

- Ο μέσος όρος για το σύνολο των παιδιών (n = 266) είναι 4,62.
- Ο μέσος όρος για τα παιδιά σε ελληνόφωνες οικογένειες (n = 58) είναι 4,28.
- Ο μέσος όρος για τα παιδιά με δίγλωσσο προφίλ (n = 208) είναι 4,77.

Σχετικά με την παρουσία των αγγλικών ως μαθήματος στο ελληνικό σχολείο, τέθηκε η ερώτηση 19 «*Τα αγγλικά στο σχολείο είναι ένα πολύ σημαντικό μάθημα*». Ο μέσος όρος των απαντήσεων είναι αρκετά χαμηλός. Φαίνεται πως κυριάρχησαν δομικά προβλήματα για το εν λόγω μάθημα έναντι της σπουδαιότητας της αγγλικής στο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον. Παρατηρούμε επίσης ότι ήταν σχετικά πολλά (n = 26) τα παιδιά που δεν απάντησαν σε αυτή την ερώτηση.

- Ο μέσος όρος για το σύνολο των παιδιών (n = 246) είναι 3,68.
- Ο μέσος όρος για τα παιδιά σε ελληνόφωνες οικογένειες (n = 50) είναι 3,44.
- Ο μέσος όρος για τα παιδιά με δίγλωσσο προφίλ (n = 190) είναι 3,83.

Στην ερώτηση (20) «Θα χαιρόμουν αν ακουγόταν μέσα στην τάξη μια γλώσσα που μιλάω με την οικογένειά μου», σχετικά με τις οικογενειακές γλώσσες των παιδιών και την παρουσία τους στο σχολικό πλαίσιο, απάντησαν μόνο τα παιδιά ($n = 204$) από δίγλωσσες οικογένειες. Οι απαντήσεις ήταν πάρα πολύ θετικές, τον μέσο όρο να ανέρχεται στο 4,77.

4. Ανάλυση δεδομένων για τους/τις εκπαιδευτικούς

Το ερωτηματολόγιο των εκπαιδευτικών συμπληρώθηκε από 42 άτομα που εργάζονται σε Δημοτικά Σχολεία, κυρίως της Μαγνησίας αλλά όχι μόνο.

Ως προς τα δημογραφικά τους στοιχεία, στην ειδικότητα των εκπαιδευτικών κυριαρχούν οι δάσκαλοι/δασκάλες:

- Δάσκαλος/Δασκάλα: 33 άτομα
- Εκπαιδευτικός Αγγλικής: 2 άτομα
- Εκπαιδευτικός Γαλλικής: 3 άτομα
- Εκπαιδευτικός Γερμανικής: 1 άτομο
- Εκπαιδευτικός Καλλιτεχνικών: 2 άτομα
- Άλλο: 1 άτομο (Γυμνάστρια)

Όπως συμβαίνει γενικά με τα εκπαιδευτικά επαγγέλματα, οι γυναίκες που συμμετείχαν είναι περισσότερες από τους άνδρες: 29 γυναίκες και 13 άνδρες συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο.

Σχετικά με την ηλικία των εκπαιδευτικών, υπάρχει μια κανονική διασπορά, αν λάβουμε μάλιστα υπόψη τον υψηλό μέσο όρο ηλικίας της κοινότητας των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα.

- Κάτω των 25 ετών: 2 άτομα
- 26-35 ετών: 11 άτομα
- 36-45 ετών: 13 άτομα
- 46-55 ετών: 12 άτομα
- Άνω των 56 ετών: 4 άτομα.

Από άποψη προϋπηρεσίας, ένα μεγάλο μέρος των συμμετεχόντων/ουσών έχουν εμπειρία άνω των 20 ετών στην εκπαίδευση

- Λιγότερα από 3 χρόνια: 2 άτομα
- 3 – 10 χρόνια 7 άτομα
- 11-20 χρόνια 13 άτομα
- Πάνω από 21 χρόνια 20 άτομα.

Οι ερωτήσεις (5), (6), (7) ζητούσαν από τους/τις εκπαιδευτικούς να αποτυπώσουν την παρουσία στις τάξεις τους παιδιών που μιλάνε άλλες γλώσσες, εκτός από την επίσημη γλώσσα του σχολείου, την ελληνική. Τους ζητήθηκε μάλιστα να ποσοτικοποιήσουν αυτή τους την εκτίμηση, εκτός από το να αναφέρουν τις γλώσσες που γνωρίζουν ή πιστεύουν ή υποθέτουν ότι γνωρίζουν αυτά τα παιδιά. Η εκτίμηση των αριθμών παρουσίασε μεγάλες αποκλίσεις, ακόμη και μεταξύ εκπαιδευτικών του ίδιου σχολείου, κάτι που θεωρούμε ότι είναι χαρακτηριστικό της έλλειψης ετοιμότητας των εκπαιδευτικών απέναντι στο φαινόμενο των δίγλωσσων παιδιών.

Η αναφορά των γλωσσών των παιδιών από τους/τις εκπαιδευτικούς παρουσίασε επίσης ενδιαφέροντα ευρήματα. Συγκρίνοντας με τα δεδομένα από την αντίστοιχη ερώτηση των παιδιών, υπάρχουν μεν ομοιότητες, αλλά φαίνεται επίσης πως οι ευρωπαϊκές γλώσσες έχουν μεγαλύτερη ορατότητα από τις μη ευρωπαϊκές. Οι ερωτήσεις 5, 6, 7 ως συνεχές:

(5) Γνωρίζετε αν υπάρχουν παιδιά, στις τάξεις στις οποίες διδάσκετε φέτος, μιλάνε ή ακούνε στο οικογενειακό τους περιβάλλον γλώσσες εκτός από την ελληνική;

(6) Αν ναι, πόσα παιδιά είναι αυτά;

(7) Σε ποιες γλώσσες αναφέρεστε; Και για πόσα παιδιά η κάθε γλώσσα;

Στον παρακάτω Πίνακα κάνουμε μια σύνθεση των απαντήσεων των εκπαιδευτικών, σημειώνοντας, δίπλα σε κάθε γλώσσα, πόσοι/ες εκπαιδευτικοί την αναφέρουν (μεσαία στήλη) και τον μέσο όρο των παιδιών που αναφέρει ο/η κάθε εκπαιδευτικός (δεξιά στήλη).

• Αλβανικά	36	17
• Αραβικά	18	5
• Βουλγαρικά	11	7
• Ρωσικά	10	6
• Ρουμανικά	8	7
• Τουρκικά	6	5
• Ουκρανικά	4	6
• Πολωνικά	4	3
• Περσική (Φαρσί)	3	5
• Σερβικά	3	2
• Αγγλικά	2	3
• Γερμανικά	2	2
• Τσέχικα	2	2
• Σουηδικά	2	2

Όλα τα υπόλοιπα ερωτήματα του ερωτηματολογίου των εκπαιδευτικών ήταν **κλειστού τύπου, με κλίμακα απαντήσεων από το 1 ως το 5**. Επομένως, παραθέτουμε τους Μέσους Όρους για κάθε ερώτηση, με τυχόν σχόλια όταν χρειάζεται.

Στην ερώτηση (8) *«Στη διεργασία κατάκτησης της ελληνικής, είναι σημαντικό για τα δίγλωσσα παιδιά να χρησιμοποιούν και να στηρίζονται στις γλώσσες με τις οποίες έρχονται σε επαφή στο οικογενειακό τους περιβάλλον»*, οι εκπαιδευτικοί συμφωνούν σε ένα μεγάλο βαθμό, καθώς ο μέσος όρος των απαντήσεων τους είναι 4,14 στα 5.

Αντίθετα, σαφώς υψηλότερος είναι ο μέσος όρος στην ερώτηση (9), για την αυτοπεποίθηση των δίγλωσσων παιδιών: *«Η αυτοπεποίθηση των δίγλωσσων παιδιών αυξάνεται αν τους επιτρέπεται να χρησιμοποιούν τις οικογενειακές τους γλώσσες όταν μαθαίνουν»*, με μέσο όρο 4,37.

Στην ερώτηση (10), *«Όταν ένα δίγλωσσο παιδί δεν μπορεί να σκεφτεί μια λέξη ή έκφραση στα ελληνικά, είναι καλό να το ενθαρρύνουμε να τη σκεφτεί σε μια άλλη γλώσσα, που έχει στο περιβάλλον του»*, ο μέσος όρος είναι ανάλογος με αυτόν της ερ. (8): 4,11.

Πολύ επιφυλακτικοί/ές εμφανίζονται οι εκπαιδευτικοί στην πρόταση (11): *«Θα πρέπει να προσφέρονται μαθήματα στα δίγλωσσα παιδιά ώστε να συνεχίζουν την κατάκτηση των οικογενειακών γλωσσών τους»*: ο μέσος όρος των απαντήσεων είναι κοντά στο μέσο της κλίμακας: 3,26. Ο απόηχος του θέματος αυτού, από τη διαδικασία συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων, είχε να κάνει με προβληματισμό πολλές φορές διοικητικού τύπου («δεν είναι δουλειά μας») που όμως υποκρύπτει και ουσιαστικές, ιδεολογικές αντιρρήσεις.

Η ερώτηση (12) ήταν μια ερώτηση ελέγχου, καθώς πρότεινε μια, αντίθετη από τις άλλες ερωτήσεις, μονογλωσσική προσέγγιση: *«Όλα τα παιδιά πρέπει να μιλάνε μόνο ελληνικά στο σχολείο, ακόμη κι αν γνωρίζουν άλλες γλώσσες από το περιβάλλον τους»*. Ο μέσος όρος των απαντήσεων ήταν στο 3,43, με τις απαντήσεις επιμέρους πάντως να είναι αρκετά διχασμένες, με ακραίες τιμές (1 και 5) να εμφανίζονται περισσότερο από ό,τι σε άλλες ερωτήσεις.

Σχεδόν απόλυτη συμφωνία εμφανίστηκε σχετικά με την «εργαλειακή» ερώτηση (13) για τη χρησιμότητα των γλωσσών στον επαγγελματικό στόχο: *«Όσο περισσότερες γλώσσες ξέρει ένας/μία μαθητής/ρια, τόσο πιθανότερο είναι να βρει μια καλή εργασία στο μέλλον»*. Ο μέσος όρος των απαντήσεων ήταν 4,82.

Η πρόκληση της ελληνικής ως ακαδημαϊκής γλώσσας του ελληνικού σχολείου αποτυπωνόταν στην ερώτηση (14): *«Ο πιο σημαντικός λόγος σχολικής αποτυχίας για τα δίγλωσσα παιδιά είναι η ανεπαρκής γνώση της ελληνικής»*. Ο μέσος όρος συμφωνίας με την πρόταση αυτή ήταν 3,90, και οι εκπαιδευτικοί λαμβάνουν προφανώς υπόψη μη γλωσσικούς και μη γνωστικούς παράγοντες που μπορεί να επηρεάζουν τη σχολική πορεία των δίγλωσσων παιδιών.

Με μια παραδοχή, αφοπλιστική θα έλεγε κανείς, συνεχίζονται οι απαντήσεις των εκπαιδευτικών στην ερώτηση (15): *«Γνωρίζω αρκετά για τις γλωσσικές ικανότητες και πρακτικές των δίγλωσσων*

παιδιών που έχω στην τάξη μου». Ο μέσος όρος των απαντήσεων είναι κάτω από το μέσο: 2,78. Πρόκειται ασφαλώς για μία πτυχή της ύπαρξης των δίγλωσσων παιδιών στο σχολείο, και κυρίως της αναγνώρισής της, που επιδέχεται μεγάλη βελτίωση και προσπάθεια.

Πάντως, τα δεδομένα της ερώτησης (16), «Είναι σημαντικό να έχω κάποιες γνώσεις στις οικογενειακές γλώσσες όλων των μαθητών/ριών μου, π.χ. να λέω και να καταλαβαίνω καθημερινούς χαιρετισμούς» φαίνεται ότι οι εκπαιδευτικοί έχουν επίγνωση για αυτή την έλλειψη. Ο μέσος όρος των απαντήσεων τους εδώ είναι αρκετά υψηλός: 4,28.

Ακόμη πιο θετική είναι η προσέγγιση στην πρόταση (17): «Είναι σημαντικό να δείχνουμε έμπρακτο ενδιαφέρον για το γλωσσικό και πολιτισμικό υπόβαθρο όλων των παιδιών».

Αρκετά ψηλά είναι και ο μέσος όρος στην, πολύ συναφή, πρόταση (18): «Είμαι θετικός/ή στην αξιοποίηση των οικογενειακών γλωσσών όλων των παιδιών στα μαθήματά μου», με μέσο όρο λίγο πάνω από το ορόσημο του 4. ΜΟ: 4,04.

Η ανάγκη για ενημέρωση και επιμόρφωση επανέρχεται επιτακτική με τις τοποθετήσεις των εκπαιδευτικών του δείγματος στην ερώτηση (19): «Ενδιαφέρομαι να ενημερωθώ και να επιμορφωθώ ώστε να σχεδιάζω πολυγλωσσικές δραστηριότητες στην τάξη μου». Ο μέσος όρος των απαντήσεων είναι στο 4,41.

Τέλος, σε μια πιο προσωπική ερώτηση, και όχι απαραίτητα επαγγελματική, την ερώτηση (20): «Ενδιαφέρομαι να συνεχίσω να μαθαίνω γλώσσες τα αμέσως επόμενα χρόνια», οι εκπαιδευτικοί δείχνουν αρκετά μεγάλο ενδιαφέρον για τις γλώσσες στη ζωή τους. Ο μέσος όρος των απαντήσεων είναι στο 4,02, και είναι πολύ υψηλός αν σκεφτούμε και τον υψηλό μέσο όρο της ηλικίας των εκπαιδευτικών του δείγματός μας.

5. Συμπεράσματα για τις δράσεις του έργου ΓΛΩΣΑΝΑΞ

Τα αποτελέσματα της έρευνας με ερωτηματολόγιο, στο πλαίσιο της ανάλυσης αναγκών για το έργο ΓΛΩΣΑΝΑΞ, ανέδειξαν μια σειρά από ενδιαφέρουσες πλευρές που το έργο οφείλει να λάβει υπόψη στην υλοποίησή του.

Βασικό συμπέρασμα είναι ασφαλώς η ύπαρξη μιας ζωντανής και ζωτικής γλωσσικής ποικιλομορφίας μέσα στα σχολεία που είναι συνεργαζόμενα ή δυνητικά συνεργαζόμενα με το έργο. Περίπου 30 διαφορετικές γλώσσες αναφέρθηκαν ως παρούσες στις απαντήσεις των μαθητών/ριών και των εκπαιδευτικών. Πρόκειται για γλώσσες διαφορετικού κύρους και υποβάθρου, καθώς και διαφορετικών γεωγραφικών, νομικών και κοινωνικο-πολιτικών συνθηκών στην ελληνική επικράτεια και στην ελληνική εκπαίδευση. Γλώσσες μεταναστευτικών και προσφυγικών κοινοτήτων, αλλά και γλώσσες του δυτικού κόσμου με κύρος και επιρροή.

Γλώσσες καθιερωμένες ως «ξένες» στην ελληνική εκπαίδευση, αλλά και άσημες ή και άγνωστες γλώσσες, γειτονικές και μακρινές.

Σε έναν κόσμο όλο και πιο μετακινούμενο και παγκοσμιοποιημένο, η πολυγλωσσία, έστω κι αν είναι επίσημα αφανής, θα είναι όλο και περισσότερο παρούσα και επιδραστική. Οι δράσεις για την πολυγλωσσία θα γίνονται όλο και πιο επίκαιρες. Οι εκπαιδευτικοί τις αποζητούν γιατί αναγνωρίζουν την αξία και τη χρησιμότητά τους. Από την άλλη, οι μαθητές και μαθήτριες, όχι μόνο όσοι/όσες προέρχονται από δίγλωσσα και πολύγλωσσα περιβάλλοντα αλλά και οι τυπικά «μονόγλωσσοι/ες», δείχνουν ετοιμότητα για συμμετοχή σε πολυγλωσσικές δράσεις, όπως και ωριμότητα για αποδοχή της παρουσίας πολλών γλωσσών μέσα στο σχολείο και μέσα στην τάξη και μέσα στο μάθημα.

Τέλος, ο πολυγλωσσικός χαρακτήρας δραστηριοτήτων από την καθημερινότητα των παιδιών, είτε στο σπίτι, είτε στο σχολείο, είτε στον παιδότοπο, είτε στην πλατεία, είτε στο διαδίκτυο, φανερώνει με τον πιο σαφή τρόπο ότι υπάρχει περιθώριο ένταξης πολυγλωσσικών δραστηριοτήτων στην τυπική τάξη. Οι αφηγήσεις ιστοριών και παραμυθιών και τα διαδραστικά παιχνίδια, από τα πιο σύγχρονα και ψηφιακά, ως τα πιο παραδοσιακά και επιτραπέζια, αποτελούν προνομιακούς χώρους για εισαγωγή και δοκιμή αυτής της πολυγλωσσικής διδασκαλίας και μάθησης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

Το ερωτηματολόγιο για παιδιά Δημοτικού

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ
ΜΑΘΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΡΙΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ
ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΛΩΣΣΕΣ

Έχουμε εδώ για σένα μερικές ερωτήσεις για τις γλώσσες που μιλάς ήδη και για το πώς τις χρησιμοποιείς στο σχολείο και αλλού. Υπάρχουν επίσης ερωτήσεις για πόσο σημαντικές πιστεύεις ότι είναι οι γλώσσες, και για γλώσσες που θα ήθελες να μάθεις στο μέλλον. Θα σου πάρει περίπου **15** λεπτά για να απαντήσεις στις ερωτήσεις. Δεν είναι υποχρεωτικό να τις απαντήσεις όλες. Είναι σημαντικό να απαντήσεις ειλικρινά για αυτά που πιστεύεις.

Δεν θα κρατήσουμε κάπου το όνομα και τα στοιχεία σου, δεν θα τα συνδέσουμε με τις απαντήσεις σου. Συμμετέχοντας, μας βοηθάς να προχωρήσουμε σε οργάνωση δράσεων για τις γλώσσες όλων των παιδιών, στο σπίτι, στο σχολείο και παντού. Αν έχεις οποιαδήποτε απορία, μπορείς να ρωτήσεις το πρόσωπο που σου έδωσε αυτό το ερωτηματολόγιο.

Σε ευχαριστούμε πολύ!

Μπορείς να γράψεις εδώ ένα «ΟΚ», αν συμφωνείς να προχωρήσεις στην απάντηση των ερωτήσεων.

1.

Είμαι Κορίτσι
Αγόρι
Προτιμώ να μην απαντήσω

2.

Η ηλικία μου είναι:

5-6 χρονών
7-8 χρονών
9-10 χρονών
11-12 χρονών
13 χρονών και πάνω

3.

Πόσα χρόνια ζεις στην Ελλάδα;

Γεννήθηκα εδώ
Έρθα στην Ελλάδα όταν ήμουν μωρό
Πάνω από 5 χρόνια
3-5 χρόνια
1-2 χρόνια

4.

Πόσες και ποιες γλώσσες ξέρεις, έστω και λίγο;

5.

Ποια ήταν η πρώτη γλώσσα που έμαθες να μιλάς όταν ήσουν μωρό;

6. Ποια γλώσσες μιλάει συνήθως η οικογένειά σου στο σπίτι;
7. Ποια γλώσσα ή ποιες γλώσσες επιλέγεις συνήθως όταν μιλάς στους γονείς σου;
8. Ποια γλώσσα ή ποιες γλώσσες επιλέγεις συνήθως όταν μιλάς στα αδέρφια σου; (Απάντησε, μόνο αν έχεις αδέρφια)
9. Ποια γλώσσα ή ποιες γλώσσες επιλέγεις συνήθως όταν μιλάς στους φίλους και στις φίλες σου;
10. Ποια γλώσσα ή ποιες γλώσσες χρησιμοποιείς συνήθως όταν παίζεις έξω με τους φίλους / τις φίλες σου;
11. Ποια γλώσσα ή ποιες γλώσσες χρησιμοποιείς συνήθως όταν βλέπεις βίντεο ή παίζεις παιχνίδια στο διαδίκτυο;
12. Ποια γλώσσα ή ποιες γλώσσες χρησιμοποιείς συνήθως όταν έχεις μεγάλη χαρά ή μεγάλο θυμό;
13. Ποια γλώσσα ή ποιες γλώσσες χρησιμοποιούν οι συγγενείς σου όταν σου αφηγούνται ιστορίες ή παραμύθια;

Στις πιο κάτω προτάσεις, βάλε έναν αριθμό από το 1 ως το 5, ανάλογα με το πόσο συμφωνείς ή διαφωνείς με ό,τι λένε. Οι αριθμοί σημαίνουν:

1 = Δε συμφωνώ καθόλου

2 = Δε συμφωνώ

3 = Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ

4 = Συμφωνώ

5 = Συμφωνώ πάρα πολύ

14. Είναι σημαντικό να μιλάω και άλλες γλώσσες, εκτός από τα ελληνικά.

1 2 3 4 5

15. Θα ήθελα να παρακολουθώ μαθήματα για να βελτιώσω τη γλώσσα που μιλάω στο σπίτι.

1 2 3 4 5

16. Θα ήταν καλό να κάνουμε στην τάξη δραστηριότητες με πολλές γλώσσες, και όχι μόνο με τα ελληνικά.

1 2 3 4 5

17. Πιστεύω ότι το να μάθω κι άλλες γλώσσες δεν με εμποδίζει στο να μάθω καλά τα ελληνικά.

1 2 3 4 5

18. Θα με ενδιέφερε να μάθω κάποια πράγματα από γλώσσες που μιλούν άλλοι/ες συμμαθητές/ριές μου, εκτός από τα ελληνικά.

1 2 3 4 5

19. Τα αγγλικά στο σχολείο είναι ένα πολύ σημαντικό μάθημα.

1 2 3 4 5

20. Θα χαιρόμουν αν ακουγόταν μέσα στην τάξη μια γλώσσα που μιλάω με την οικογένειά μου.

1 2 3 4 5

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

Το ερωτηματολόγιο για εκπαιδευτικούς

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

Αυτό το ερωτηματολόγιο αποτελεί μέρος του ερευνητικού έργου ΓΛΩΣΑΝΑΞ «Γλώσσες για Ανθρώπινες Αξίες» που επικεντρώνεται στην παρουσία των γλωσσών ως φορέων κοινωνικών αξιών, και στις πολύγλωσσες πρακτικές στα ελληνικά σχολεία.

Δεν υπάρχουν σωστές ή λανθασμένες απαντήσεις στις ερωτήσεις και δεν χρειάζεται να γράψετε το όνομά σας πουθενά. Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου θα διαρκέσει περίπου 15 λεπτά. Ενδιαφερόμαστε για τις προσωπικές σας απόψεις και σκέψεις σχετικά με την πολυγλωσσία, τις γλώσσες των μαθητών/ριών σας, καθώς και για την εμπειρία σας στη διδασκαλία σχετικά με τις γλώσσες.

Τα αποτελέσματα της επεξεργασίας των ερωτηματολογίων θα αξιοποιηθούν αποκλειστικά για ερευνητικούς και εκπαιδευτικούς σκοπούς. Τα βασικά ευρήματα και αποτελέσματα του έργου ΓΛΩΣΑΝΑΞ θα είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα του έργου: <https://lhvhub.eu/>. Για οποιαδήποτε απορία ή διευκρίνιση, μπορείτε να απευθυνθείτε στην Ομάδα Έργου, στέλνοντας ένα μήνυμα στο: languageslab@uth.gr.

ΜΕΡΟΣ Α: Δημογραφικά στοιχεία

ΕΡΩΤΗΣΗ 1

Ποια είναι η ειδικότητά σας;

Δάσκαλος/Δασκάλα

Εκπαιδευτικός Αγγλικής

Εκπαιδευτικός Γαλλικής

Εκπαιδευτικός Γερμανικής

Εκπαιδευτικός Καλλιτεχνικών

Άλλη:

ΕΡΩΤΗΣΗ 2

Ποιο είναι το φύλο σας;

Γυναίκα

Άντρας

Προτιμώ να αυτοπροσδιορίζομαι:

Προτιμώ να μην απαντήσω

ΕΡΩΤΗΣΗ 3

Ποια είναι η ηλικία σας;

Κάτω των 25 ετών

26-35 ετών

36-45 ετών

46-55 ετών

Άνω των 56 ετών

ΕΡΩΤΗΣΗ 4

Πόσα χρόνια διδακτικής εμπειρίας έχετε;

Λιγότερα από 3 χρόνια

3 – 10 χρόνια

11-20 χρόνια

Πάνω από 21 χρόνια

ΜΕΡΟΣ Β

ΕΡΩΤΗΣΗ 5

Γνωρίζετε αν υπάρχουν παιδιά, στις τάξεις στις οποίες διδάσκετε φέτος, μιλάνε ή ακούνε στο οικογενειακό τους περιβάλλον γλώσσες εκτός από την ελληνική;

ΝΑΙ ΟΧΙ

ΕΡΩΤΗΣΗ 6

Αν ΝΑΙ, πόσα παιδιά είναι αυτά;

ΕΡΩΤΗΣΗ 7

Σε ποιες γλώσσες αναφέρεστε; Και για πόσα παιδιά η κάθε γλώσσα;

Κατά πόσο συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τις ακόλουθες προτάσεις; Βάλτε έναν αριθμό, από το 1 ως το 5, ως εξής:

1 = Διαφωνώ πλήρως

2 = Μάλλον διαφωνώ

3 = Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ

4 = Μάλλον συμφωνώ

5 = Συμφωνώ πλήρως

ΕΡΩΤΗΣΗ 8

Στη διεργασία κατάκτησης της ελληνικής, είναι σημαντικό για τα δίγλωσσα παιδιά να χρησιμοποιούν και να στηρίζονται στις γλώσσες με τις οποίες έρχονται σε επαφή στο οικογενειακό τους περιβάλλον.

1 2 3 4 5

ΕΡΩΤΗΣΗ 9

Η αυτοπεποίθηση των δίγλωσσων παιδιών αυξάνεται αν τους επιτρέπεται να χρησιμοποιούν τις οικογενειακές τους γλώσσες όταν μαθαίνουν.

1 2 3 4 5

ΕΡΩΤΗΣΗ 10

Όταν ένα δίγλωσσο παιδί δεν μπορεί να σκεφτεί μια λέξη ή έκφραση στα ελληνικά, είναι καλό να το ενθαρρύνουμε να τη σκεφτεί σε μια άλλη γλώσσα, που έχει στο περιβάλλον του.

1 2 3 4 5

ΕΡΩΤΗΣΗ 11

Θα πρέπει να προσφέρονται μαθήματα στα δίγλωσσα παιδιά ώστε να συνεχίζουν την κατάκτηση των οικογενειακών γλωσσών τους.

1 2 3 4 5

ΕΡΩΤΗΣΗ 12

Όλα τα παιδιά πρέπει να μιλάνε μόνο ελληνικά στο σχολείο, ακόμη κι αν γνωρίζουν άλλες γλώσσες από το περιβάλλον τους.

1 2 3 4 5

ΕΡΩΤΗΣΗ 13

Όσο περισσότερες γλώσσες ξέρει ένας/μία μαθητής/ρια, τόσο πιθανότερο είναι να βρει μια καλή εργασία στο μέλλον.

1 2 3 4 5

ΕΡΩΤΗΣΗ 14

Ο πιο σημαντικός λόγος σχολικής αποτυχίας για τα δίγλωσσα παιδιά είναι η ανεπαρκής γνώση της ελληνικής.

1 2 3 4 5

ΕΡΩΤΗΣΗ 15

Γνωρίζω αρκετά για τις γλωσσικές ικανότητες και πρακτικές των δίγλωσσων παιδιών που έχω στην τάξη μου.

1 2 3 4 5

ΕΡΩΤΗΣΗ 16

Είναι σημαντικό να έχω κάποιες γνώσεις στις οικογενειακές γλώσσες όλων των μαθητών/ριών μου, π.χ. να λέω και να καταλαβαίνω καθημερινούς χαιρετισμούς.

1 2 3 4 5

ΕΡΩΤΗΣΗ 17

Είναι σημαντικό να δείχνουμε έμπρακτο ενδιαφέρον για το γλωσσικό και πολιτισμικό υπόβαθρο όλων των παιδιών.

1 2 3 4 5

ΕΡΩΤΗΣΗ 18

Είμαι θετικός/ή στην αξιοποίηση των οικογενειακών γλωσσών όλων των παιδιών στα μαθήματά μου.

1 2 3 4 5

ΕΡΩΤΗΣΗ 19

Ενδιαφέρομαι να ενημερωθώ και να επιμορφωθώ ώστε να σχεδιάζω πολυγλωσσικές δραστηριότητες στην τάξη μου.

1 2 3 4 5

ΕΡΩΤΗΣΗ 20

Ενδιαφέρομαι να συνεχίσω να μαθαίνω γλώσσες τα αμέσως επόμενα χρόνια.

1 2 3 4 5